

Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn

28. juuli 2023

FinanceEstonia seisukohad krediidiinkassode ja -ostjate seaduse eelnõule

Lugupeetud rahandusminister Mart Vörklaev

Täname võimaluse eest avaldada arvamust krediidiinkassode ja -ostjate seaduse (edaspidi KIKS) eelnõu ja seletuskirja kohta.

MTÜ FinanceEstonia (edaspidi FinanceEstonia) toetab inkassoteenuste osutajate koondamist riikliku järelevalve alla ja ühtsete reeglite kehtestamist inkassofirmadele ja nendega seotud isikute tegevusele. Samas on FinanceEstonia saanud liikmetelt tagasisidet erinevate KIKS eelnõu kitsaskohtade osas, sealhulgas on toodud välja, et inkassoettevõtete poolt järgimiseks on eelnõu liiga ebakonkreetne ja laialivalgus, milles jääb nii mitmeidki aspekte osaliselt või täielikult arusaamatuks. Eelnõus leidub ka mitmeid krediidiandjaid puudutavaid sätteid, mis lähevad antud eelnõu piiridest oluliselt kaugemale ning vajavad täiendavat analüüsimist ja selgitusi.

Soovime ka tähelepanu juhtida, et kuigi hea õigusloome ja halduse tava näeb ette, et seaduseelnõu kooskõlastamisel tuleb kaasata huvirühmi ja anda neile piisavalt aega seaduseelnõu läbitöötamiseks ja seisukohtade koostamiseks, et kaasamine oleks sisuline, siis on antud juhul menetluse ajastusest tingituna huvirühmade kaasamine olnud pigem näilik ning ebapiisav. Eelnõu saadeti huvirühmadele tagasiside andmiseks südasuvisel puhkuste perioodil, mis eeldaks oluliselt pikemat tähtaega seaduseelnõu läbitöötamiseks, et huvirühmad saaksid kujundada ühiseid seisukohti ja esitada omapoolseid ettepanekuid. **Eeltoodust tulenevalt teeme ettepaneku koostamiseks eelnõu väljatöötajate ja turuosaliste vahel, et selgitada lähemalt nii igapäevast praktikat krediidiandjate poolt nõuete loovutamise osas inkassoettevõtetele kui ka kitsaskohti, mida**

praegusel kujul esitatud eelnõu sisaldab. Kinnitame, et FinanceEstonia on valmis täiendavateks aruteludeks aitamaks kaasa tasakaalustatud ja kõikide sihtgruppide huve arvestava seadusandluse loomisele.

FinanceEstonia seisukohad KIKS eelnõu osas on järgmised:

1. Mõiste „krediidileping“ sisustamine

KIKS eelnõu § 4 p 4 sätestab, et krediidileping on KIKS tähenduses krediidasutusega, krediidiandjaga või krediidiandja vahendusel sõlmitud võlaõigusseaduse § 401 kohane leping. Krediidihaldustegevusena eelnõu § 3 lg 1 p 1 kohaselt käsitletakse krediidilepingu või sellest tuleneva nõudega seotud rahaliste kohustuste sissenõudmist või tasumisele kuuluvate maksete kogumist krediidisajaajalt. Paljud eelnõus sätestatud kohustused on seotud viivituses olevate nõuetega, samas krediidiandjad loovutavad muuhulgas võlgnevuse tõttu ennetähtaegselt ülesöeldud krediidilepingutest tulenevaid nõudeid. Jääb selgusetuks, kuidas käsitletakse ülesöeldud krediidilepingust tulenevat nõuet, mis on krediidiostjale loovutatud.

Palume selgitada vähemalt seletuskirjas, kuidas käsitletakse eelkirjeldatud nõuet.

2. Krediidibüroode käsitlemine

KIKS eelnõu § 3 lg 1 osas seletuskirjast ei nähtu, et KIKSi eesmärk oleks reguleerida ka nõu krediidibüroode tegevust. See ei ole ka vajalik, kuna krediidibürood (nt AS CREDITINFO EESTI) tegelevad peamiselt info vahendusega, mis ei puutu otseselt võlgnevuste sissenõudmisse ega krediidilepingu läbirääkimistesse, krediidilepinguga seotud kaebuste haldamisse või selle muutmisesse. Sellisel tegevusel puuduvad KIKS § 3 lg-s 1 nimetatud krediidihaldustegevuse kriteeriumid. Sellest hoolimata tegeleb krediidibüroo muu hulgas ka „krediidijärelevalve teenusega“, mis on sisuliselt võlasolevate arvete tasumiseks meeldetuletuste tegemine (post, e-post, sms, kõne) ja maksehäireinfo avaldamine kolmandatele isikutele. Välistamiseks igasugust kahtlust, et selline tegevus ei kuulu KIKS § 3 lg-s 1 nimetatud koosseisu (nt p 1 „rahaliste kohustuste sissenõudmine“), **teeme ettepaneku KIKSis välja tuua välistused näiteks järgnevas vormis:**

„krediidihaldustegevuseks käesoleva seaduse tähenduses ei loeta:

- 1. krediidisajaajatele meeldetuletuste tegemist võlgnevuste tasumiseks, võlgnevuste maksehäireinfona vahendamist ning võlanõuete info edastamist krediidiinkassole;**

2. viivises oleva krediidilepingu võlgnevuste maksehäireinfona avaldamine maksehäireinfo vahendajale ning maksehäireinfo vahendamine kolmandatele isikutele.“

KIKS eelnõu § 3 lg 2 – eelnõu seletuskirjast ei nähtu, et KIKSi eesmärk oleks ka nõ krediidibürood KIKSi kohaldamisalasse tuua. Praegune krediidiinkasso definitsioon on lahtine definitsioon, eriti see osa KIKS § 3 lg-s 2 „haldab ise või krediidiostja nimel õigusi ja kohustusi, mis on seotud krediidasutuse või krediidiandja viivises olevas krediidilepinguga või sellest lepingust tulenevate nõuetega, ja korraldab nende täitmist“. **Teeme ettepaneku KIKSis välja tuua välistused näiteks järgnevas vormis:**

„Krediidiinkassoks käesoleva seaduse tähenduses ei loeta:

- 1. äriühingut, mis oma põhi- või kõrvaltegevusena vahendab maksehäireinfot ja edastab maksehäireinfot kolmandatele isikutele ning ei tegele ühegi muu krediidiinkasso tegevusega;**
- 2. äriühingut, mis oma põhi- või kõrvaltegevusena saadab krediidisaaajatele meeldetuletusi võlgnevuste tasumiseks või edastab võlanõuete infot krediidiinkassole ning ei tegele ühegi muu krediidiinkasso tegevusega.“**

3. Krediidihaldustegevusele kehtestatud nõuete laienemine krediidiandjatele

KIKS eelnõu § 97, millega soovitakse täiendada krediidiandjate ja -vahendajate seadust (edaspidi KAVS) §-ga 50¹ suunab krediidihaldusega tegeleva krediidiandja kohaldama KIKS § 58-60. Analoogilise kohustuse krediidasutustele seab eelnõu § 98 lg 3. Normi sisust ei selgu, millised nõuded konkreetselt kohalduksid krediidiandjale või krediidasutusele (edaspidi koos nimetatud krediidiandja), kes tegeleb krediidihaldustegevusega, kuna enamus nõudeid on otsekohalduvad ainult krediidiostjale pärast seda, kui nad on nõuded omandanud. Ei ole ka üheselt selge, millisel juhul loetakse, et krediidiandja tegeleb krediidi haldustegevusega. Kõigi viidatud paragrahvides toodud nõuete täitmine ei ole mõistlik, kui krediidiandja haldab oma klientidega seotud krediite (sh võlgnevuse tõttu üles öeldud krediidilepingute puhul) ja suhtleb kliendiga sellega seoses. Sealhulgas ei ole mõistlik lepinguga seotud dokumentide uuesti edastamine kliendile. Näiteks, kui krediidiandja tegeleb viivises oleva krediidi sissenõudmisega siis kas ja millisel hetkel peab KIKS § 59 kohaldama? Lisaks, juhul kui krediidiandja tegeleb enda väljastatud krediidi sissenõudmisega, siis millist lisandväärtust loob nõude aluseks olevate dokumentide koopia saatmine igale krediidisaaajale? Puudub selgitus, millises menetluse etapis ja millises ulatuses on vajalik toodud sätete kohaldamine krediidiandjate poolt. KIKS eelnõu § 59 lg 1 p 8 kohaselt tuleb krediidisaaajale esitada nõude aluseks olevate dokumentide koopiad ning sama § lõige 4 sätestab, et käesoleva paragrahvi lõikes 1

nimetatud teade tuleb esitada ka alati enne krediidiinkasso või krediidiostja poolt esimest rahalise kohustuse sissenõudmist. Krediidiandjad sõlmivad krediidisaaajaga lepingu, mis antakse krediidisaaajale üle lepingu sõlmimise hetkel. Osad krediidiandjad on taganud krediidisaaajale sõlmitud lepingu kättesaadavuse ka oma vastavates iseteeninduskeskkondades. VÕS § 404 lg 1 tuleneb nõue, et tarbijale tuleb viivitamata anda lepingudokument või selle koopia püsival andmekandjal.

Reeglina krediidimüüjad ei edasta automaatselt loovutatud nõuetega koos alusdokumente, vaid need saadetakse vajaduspõhiselt. Ei ole ka optimaalne vastavat kohustust rakendada, kuivõrd viivisnõuete portfelli puhul on tegemist reeglina suure massiga ning kohene dokumentide edastamine ei ole mõistlik ei müüja ega ostja seisukohast. Ka krediidisaaaja valduses on vajalikud dokumendid kas juba püsival andmekandjal edastatuna või vastavas portaalis kättesaadavana. Leiame, et enne esimest rahalise kohustuse sissenõudmist ei peaks krediidiandja enam krediidisaaajale saatma kõiki nõude aluseks olevaid dokumentide koopaid (sh lepinguid), vaid üksnes võlanõuded jm võla arvestust sisaldava teabe. Koopiate esitamise kohustusega kaasneks suur halduskoormus ja oleks takistuseks võlmenetluse protsessi läbiviimisel. Muud dokumendid (sh lepingud) tuleks uuesti esitada üksnes krediidisaaaja nõudel.

Kuna praktikas senini inkassodele kõiki krediidifaile ja nõude aluseks olevaid dokumente ei esitata, siis on vaja täpsustada, kas § 59 lg 2 võimaldab, et nõude aluseks olevate dokumentide esitajaks võib olla krediidiandja ise ning täpsustada, mida mõeldakse punktis 8 nõude aluseks olevate dokumentide all, kas üksnes krediidilepingut või ka info tehtud tagasimaksete ja arvutatud intresside ja viiviste kohta, mis iseenesest defineerivad nõude suuruse.

KIKS eelnõu § 60 näeb ette kaebuste registreerimise ja lahendamise, samas kehtiv KAVS § 44 p 3 lg 12 juba kohustab sise-eeskirjaga krediidiandjat määrama tarbija kaebuste lahendamise korra.

Palume kaaluda KAVS-i ja KAS-i täiendamist eraldiseisvate sätetega selles osas, millised nõuded kohalduvad krediidiandjatele ja millistes olukordades.

4. Krediiditoimik ja pangasaladuse/ KAVS saladuse hoidmise kohustus.

KIKS eelnõu § 44 näeb ette krediiditoimiku pidamise kohustuse krediidiinkassole ning on nimetatud andmete koosseis, mida krediiditoimik peab vähemalt sisaldama. Eelnõu seletuskirja (lk 30) kohaselt krediiditoimik on lepingute, õiendite, otsuste, analüüside ja muude krediidi andmise ja krediidi tasumisega seotud dokumentide kogum ehk hõlmab kõiki krediidisaaajaga seotud dokumente. See võib sisaldada ka krediidivõimelisuse hindamise aluseks kogutud vajalike andmeid ja dokumente.

Juhime tähelepanu, et krediititoimiku pidamise kohustus tuleneb krediidiandjatele KAVS-ist ning selle kohaselt sisaldab krediititoimik oluliselt laiemas mahus andmeid kui KIKS eelnõus viidatud andmed, mida nõude omandajal on vaja nõude omandamisel. Siinkohal toome välja, et KAVS-i kohaselt peab krediititoimikus säilitama mh krediitivõimelisuse hindamise alusdokumente, mis sisaldab endas isikuandmeid, pangasaladusega kaitstud andmeid kui ka krediidiandja ärisaladusena käsitletavat infot (näiteks krediidisaaaja osas skooride arvutus, kriteeriumid, millele krediidisaaaja peab vastama jms), mida krediidiinkasso omapoolses menetluses ei vaja ja mida krediidiandjad ei saagi nõude loovutamisel krediidiinkassole üle anda.

Kuna võlanõuete müügi või loovutamise korral on krediititoimikus sisalduvad andmed võlausaldaja (krediidiandja) valduses, siis nende avaldamine krediidiostjale ei ole võimalik tulenevalt pangasaladuse kaitse regulatsioonist ja ka KAVS-is sätestatud tarbija andmete saladuse hoidmise kohustusest. Palume täiendavalt täpsustada (nt seletuskirjas) kas eelnõus on silmas peetud krediititoimiku pidamise all dokumentide kogumit, mida krediidiinkasso on kogunud krediidilepingu haldamise eesmärgil üksnes enda tegevuse käigus või krediititoimiku pidamise kohustus tähendab ühtlasi ka seda, et krediidilepingu või sellest tuleneva nõude omandamise puhul on krediidiinkassol õigus nõuda, et krediidiandjad esitaksid krediidisaaajaga seotud dokumente, mida krediidiandjad on ise enda poolt peetavasse krediititoimikusse kogunud (sh krediitivõimelisuse hindamise aluseks kogutud vajalike andmeid ja dokumente). Kui jah, siis millises ulatuses sh palume täpsustada millised lisadokumendid (peale lepingute ning arvete) peaks krediidiandja krediidiinkassole esitama nõuete loovutamise hetkel.

Ka krediidiinkassod on seisukohal, et arusaamatuks jääb krediititoimiku sisu. Inkassoettevõtetal on väljatöötatud oma andmebaasid, kus salvestatakse ja dokumenteeritakse asjas tähtsust omavad dokumendid, kirj vahetused jms. ja ei ole selge, kas eeltoodust piisab krediititoimiku pidamise nõude täitmiseks.

FinanceEstonia hinnangul tuleks analüüsida põhjalikumalt, milliste andmete ja millal krediidiostjale esitamine on kohustuslik, lähtudes siinkohal ka andmete töötlemise minimaalsuse printsiibist. Samuti näeme vajadust hinnata, millised seadused, millises ulatuses vajavad täiendusi, et nii krediidiasutustel kui ka krediidiandjatel oleks seadusest tulenev alus isikuandmete edastamiseks ja pangasaladuse väljastamiseks.

Leiame, et krediititoimiku pidamise kohustus tekib krediidiinkassol hetkest kui nõue talle loovutatakse ja nõ kõiki ajaloolisi andmeid (s.t. kogu algset krediititoimikut) loovutamisel üle ei anta ja krediidiinkasso krediititoimik nimetatud andmeid ka ei pea sisaldama.

5. Võlgniku isikuandmete kaitse ja maksehäireinfo mõiste

KIKS eelnõu § 58 p 3 osas vajab täpsustamist, millisel määral on eraelu puutumatus riive KIKSiga põhjendatud ehk mitte-ülemäärane ning missuguseid isikuandmeid krediidiinkassod tohivad töödelda ilma võlgnikust andmesubjekti nõusolekuta. Toodud sõnastus on nii ebaselge, et sellest võib üsna lihtsalt järeldada, et kuna igasugune krediidiinkasso tegevus toob kaasa eraelu puutumatus riive (mitte rikkumise), siis on krediidiinkasso tegevus ebaseaduslik. Ebaselgeks jääb ka, mida tähendab antud kontekstis isikuandmete ja eraelu puutumatus austamine. Peab arvestama, et eraelu puutumatus või muu sarnase põhiõiguse riivet või piiramist loetakse õiguspäraseks näiteks IKS § 10 lg 1 ning ka IKÜM art 6 lg 1 punkti f (õigustatud huvi) alusel maksehäireinfo avaldamiseks/vahendamiseks, kui ei ole ühtegi IKS § 10 lg-s 2 sätestatud alust. Siinkohal mööname, et IKS § 10 lg 2 p 3 puhul ei saa lugeda andmesubjekti õigusi või vabadusi ülemääraselt kahjustavaks sellist maksehäireinfo avaldamist, kus andmesubjekti võlgnevuse osas puudub sisuline vaidlus, st võlgnevus on faktiliselt olemas ning andmesubjekt ei ole seda tasunud. **Seetõttu teeme ettepaneku KIKSis või isikuandmete kaitse seaduses välja tuua konkreetse sätte:**

„Maksehäireinfo avaldamine või vahendamine kooskõlas isikuandmete kaitse seaduse §-ga 10 ei ole eraelu puutumatus või muu sarnase põhiõiguse või -vabaduse rikkumine.“

Samuti, kuna maksehäireinfo on laialt levinud termin, aga seda pole üheski õigusaktis üheselt defineeritud (osaliselt näiteks IKS § 10 lg 2 p-s 4), siis teeme ettepaneku maksehäireinfo defineerimiseks KIKSis või siis isikuandmete kaitse seaduses näiteks järgnevas vormis „maksehäireinfo on viivises oleva krediidilepingu või muu lepingu võlgnevusega seotud info, mille hulka kuulub ka võlgnevuses oleva isiku ees- ja perekonnanimi, isikukood või sünniaeg, maksehäire aluseks oleva võlgnevuse tekkimise ja lõppemise kuupäev, võlgnevuse suurus kas täissummana või summavahemikuna, ning info võlgnevuse päritolu kohta“

6. Krediidiasutuste seaduse muutmine

KIKS eelnõu § 98 lg 2 osas soovime välja tuua, et ettepanek, millega nähakse ette, et täiendada KAS § 88 lõiget 5 lõikega 7¹ selliselt, et Statistikaametil on õigus saada infot, mis sisaldab pangasaladust, võib kaasa tuua suuremahulise ja kuluka IT-arenduse. Seletuskirjast ei nähtu, milline oleks eeldatav edastamisele kuuluvate andmete koosseis, kuid täiendavate andmeedastuste võimekuse loomine toob endaga reeglina kaasa suuremahulise IT-arenduse.

Palume täpsustada edastatavate andmete koosseisu ning jõustada toodud säte vähemalt 12 kuud hiljem, et oleks võimalik planeerida ning valmis saada vajalikud IT-arendused.

KIKS eelnõu § 98 lg 3 planeeritud täienduseks on §-i 89⁴, mille lg 1 kohaselt krediidasutus on kohustatud esitama krediidiostjale teavet vastavalt KIKS §-s 61 sätestatule. Seletuskirja kohaselt mõlema sätte puhul on vajalik lähtuda põhimõttest, et ei avaldataks liigseid isikuandmeid krediidisaaaja kohta.

Kuna tegemist on pangasaladuse väljastamisega, siis näeme vajadust täiendada KAS § 88 vastava sättega, et krediidasutusel on õigus väljastada pangasaladusena käsitletavat teavet krediidiostjale.

Sama KAS planeeritava § lg 2 suunab krediidihaldusega tegeleva krediidasutuse kohaldama KIKS § 58-60. **Selles osas viitame kommentaaridele, mis on toodud eelnõu § 98 lg 3 kohta ülal.**

7. Võlaõigusseaduse muutmine

KIKS eelnõu § 100 lg 1 täiendab VÕS-i §-ga 404², mis sätestab tarbijale esitatava kohustusliku teabe tarbijakrediidilepingu muude tingimuste muutmise kohta.

Teeme ettepaneku täpsustada, kas vastav kohustus kehtib ka juhul, kui lepingutingimuste muutmine toimub tarbija algatusel või kohtuvälise ümberkujundamise raames.

KIKS eelnõu § 100 lg 2 ja lg 4 näevad ette muudatused seoses tarbijale kohalduva viivisemääraga. Kehtiv VÕS § 415 lõige 1 näeb ette tarbijakrediidilepingutele viivisemäära. Kehtiv lõige 1 viitab omakorda VÕS §-le 113 lõikele 1, mille kohaselt viivisintressi (viivise) määraks loetakse VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, millele lisandub kaheksa protsenti aastas. Ehk teisisõnu on hetkel seadusjärgne viivisemäär Euroopa Keskpanga (EKP) põhirefinantseerimisoperatsioonidele kohaldatav viimane intressimäär enne iga aasta 1. jaanuari ja 1. juulit ja millele lisandub 8%. Arvamuse esitamisega seisuga on see $4\% + 8\% = 12\%$. VÕS § 113 lg 1 kolmas lause lubab toodud määrast aga kõrvale kalduda ja kui lepinguga on ette nähtud kõrgem intressimäär kui seadusjärgne muudatused viivisemäär, siis loetakse viivise määraks lepinguga ettenähtud intressimäär. Planeeritava muudatusega VÕS §-s 415 lg 1 kaasneb tarbijakrediidilepingutele ettenähtud seadusejärgne viivise madalam määr kui teistele lepingutele (juhime tähelepanu, et ettepaneku sõnastuses on puudu viide kehtivale intressimäärale). Eelnõu näeb samas ette alternatiivi VÕS § 415 lg 1 osas, mille kohaselt oleks VÕS-s sätestatud viivisemäär on absoluutmäär ehk sellest kõrgemat viivisemäära ei või lepinguga ette näha.

Viivisemäära selline piiramine rikub oluliselt krediidiandjate huve. Puudub adekvaatne ja selge põhjendus, miks tuleb tarbijakrediidilepingute puhul kohaldada madalamat viivisemäära kui mistahes muu tarbijalepingu puhul või kuidas selline muudatus motiveerib tarbijaid oma krediidilepingutest tulenevaid kohustusi õigeaegselt täitma. FinanceEstonia on ka varasemalt selgitanud, et vähendatud viivis ei motiveeri krediidisaaajat kohustust täitma ning viivisemäära alandamine võib viivitusse jäämise trendi veelgi tõsta. Viivituses olek ei tohi olla krediidisaaajale rahaliselt soodsam kui laenulepingu korrektne täitmine. Seletuskirjas sisalduv mõttekäik on selles osas väär. Seletuskirja lk 65 on selgitatud, et "Viivituses olemine ei ole tarbija jaoks kasulik, kuna tal tuleb tasuda ka lepingujärgne intress." Samas pärast laenu tagastamise kohustuse sissenõutavaks muutumist saab võlausaldaja nõuda vaid viivist, mitte intressi (vt Riigikohtu otsus tsiviilasjas 3-2-1-141-12, punkt 10). Seega eelnõuga plaanitud muudatuste korral oleks krediidisaaajatel otsene ja lihtne võimalus laenulepingut rikkudes saavutada olukord, kus ta peab maksma raha kasutamise eest krediidiandjale lepinguga kokkulepitud intressi asemel (mitte lisaks) väiksemat viivitusintressi. See tooks kaasa ettenägematud tagajärjed nii konkreetsele krediidiandjale kui ka finantsturule ja ühiskonnale laiemalt, kuna laenulepingute rikkumiseks motiveeritud krediidisaaajad hakkaksid rikkuma lepinguid senisest rohkem - seeläbi viivislaenu hulk ja krediidikahjud võivad ootamatult ja kontrollimatult kasvada (s.t. seda ei saaks mõjutada ka krediidiandjad vastutustundliku laenamise nõuete rakendamise kaudu). Seetõttu on väga oluline säilitada ka tarbijakrediidilepingute puhul praegune VÕS § 113 lg 1 viimases lauses sätestatud regulatsioon, mis sätestab viivisemäärana vähemalt lepingujärgse intressimääraga võrdse määra.

FinanceEstonia hinnangul on planeeritud muudatusega mindud reguleerima oluliselt laiemat valdkonda kui krediidiinkassode direktiivi rakendamine. Toodud muudatuse majanduslik mõju on hindamata ning sellega võib kaasneda ebaproportsionaalne krediidiandjate huvide kahjustamine, sest sellise muudatusega kaotab krediidiandja õiguse nõuda viivist ületava kahju hüvitamist. Madalama viivisemäära absoluutmääraks seadmisega tekitatakse aga olukord, kus tarbimislaenu hinda hakkaks otseselt mõjutama seadusega sätestatud viivise määr ja see omakorda paneb krediidiandjad olukorda, kus tuleb teha otsus, kas sellel turul selliselt üldse on võimalik jätkata. Muudatus mõjutaks oluliselt ka krediidiinkassosid, kuivõrd viivisemäära alandamisel ei pruugi krediidiinkasso tegevustulu korvata KIKS eelnõu nõudmiste rakendamisega kaasnevat kulu.

Teeme ettepaneku jätta VÕS § 415 lg 1 muutmata või muuta järgmiselt: Tarbijalt ei või võlgnetavate maksete tasumisega viivitamise korral nõuda kõrgemat viivist kui on käesoleva seaduse § 94 lõikes 1 sätestatud intressimäär, millele lisandub viis protsenti aastas. Kui lepinguga on ette nähtud kõrgem intressimäär kui seadusjärgne viivisemäär, loetakse viivise määraks lepinguga ettenähtud intressimäär. Kokkulepe, millega võimaldatakse tarbijalt nõuda maksetega viivitamisel eelkõige käsiraha või leppetrahvi, on tühine.

KIKS eelnõu § 100 lg 5 sätestab VÕS § 416 muudatuse, millega nähakse ette piirangud tarbijakrediidilepingu ülesütlemisel. VÕS § 416 lg 2 täiendamine sõnadega „enne või sundtäitmiseks toimingute alustamist“ mõte on ebaselge, sest lg 2 viitab lg-le 1, mis sätestab lepingu ülesütlemise reeglid. Kuna üldjuhul enne lepingu ülesütlemist ei saa alustada sundtäitmiseks vajalike toimingutega, siis ei ole arusaadav, mida täiendusega tahetakse saavutada. Hetkel kehtiv lg 2 sõnastus on piisav ja arusaadav ning selle täiendamiseks eelnõus toodud kujul puudub vajadus. Nii eelnõu kui ka seletuskirja kohaselt tehtava muudatuse puhul ei ole tegemist kohustusega, vaid võimalusega, mis selgub ka sätte sõnastusest („sealhulgas asjakohasel juhul“). Seetõttu on see ebavajalik, sest läbirääkimiste korral on pooltel nagunii kõik võimalused kokkuleppe saavutamiseks, s.h või ümberkujundamiseks või refinantseerimiseks. Toodud muudatusega kaasneks vaidlused selle üle, kas ümberkujundamise või refinantseerimise ettepanek oleks tulnud teha või mitte, sest sätte sõnastuses on märgitud „sealhulgas asjakohasel juhul“ (millal see on asjakohane ja millal mitte, on lahtine).

Hetkel kehtiv 14-päevane tähtaeg on tarbijale teatamiseks piisav, kuna selle aja jooksul on tarbijal võimalik reageerida ja soovi korral täiendavad kokkulepped sõlmida. Tarbija saab kokkuleppe sõlmida ka inkassomenetluses, eeldusel, et KIKS ei rakenda meetmeid, mis välistavad krediidiinkasso huvi võlgnevusi ajatada, vaid pigem suureneb kohtusse esitatavate nõuete arv, kuivõrd kohtuväliselt ei ole majanduslikult otstarbekas mõistlikel tingimustel kohustust sisse nõuda.

Teeme ettepaneku jätta VÕS 416 lg 2 muutmata.

KIKS eelnõu § 100 lg 6 näeb ette VÕS täiendamise §-iga 416¹ - Tarbijakrediidilepingu kohtuväline ümberkujundamine. Toodud sätte lg 2 p 4 sätestab ühe või ümberkujundamise abinõuna: võlast osaliselt loobumiseks JA erinevatest tarbijakrediidilepingutest tulenevate võlgade summeerimiseks. Kuna sisult on tegemist 2 erineva abinõuga, mida saab rakendada ka eraldi, siis peaks „ja“ asemel kasutama „või“, alternatiivselt võib lg 2 loetellu lisada nimetatud abinõud eraldi punktidenä.

Sätte puhul on vaja täpsustada, millistele kriteeriumi dele tuginedes saab pidada „tõenäoliseks“, et tarbija suudab oma kohustusi täita? Samuti peaksid vastavad suunised olema ühetaoliselt kohaldatavad kõikidele krediidiandjatele ning koos seaduse kehtima hakkamisega. Lisaks on seletuskirjas toodud, et tuleb silmas pidada, et ümberkujundamise meetme pakkumine ei tekita krediidiandjale täiendavat kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust. Käesolevaga jääb selgusetuks, kuidas see suhestub EBA viivisnõuete makseraskuste tõttu rekonstrueeritud nõuete haldamise kohta käivate suuniste punktiga 140, mille kohaselt peaksid krediidiasutused enne makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmete rakendamist hindama laenuvõtja tagasimaksevõimet. Nimetatud suunised on kinnitatud ka Finantsinspektsiooni vastavasisulise

otsusega. **Näeme vajadust hinnata planeeritava sätte VÕS § 416¹ rakendamise võimalust krediidiandjate poolt ning selle koosmõju EBA suunistega.**

Lg 3 kohustab võla ümberkujundamise kokkuleppes ära nimetama esialgse krediidisumma jm tasude arvestuse. Viidatud säte on meie hinnangul ebavajalik ja teatud juhtudel muudab kokkuleppe raskesti jälgitavaks ja võib tekitada krediidisaaajas segadust. Praktikas võime tuua näite, kus kokkuleppes tuleks üles loetleda esialgsete laenusummadega 10 erinevat kohustust. **Teeme ettepaneku, et kokkuleppes peab sisalduma info ümberkujundatavate kohustuste kohta üldistatud ja koondatud kujul.**

8. Muud nõuded krediidiinkassodele

Krediidiinkassoturu osalistele on selgusetu, kas kõik eelnõus krediidiinkassodele esitatud nõudmised peavad olema täidetud ka ettevõtetal, mis on olnud turul kümneid aastaid või pigem eesmärk on reguleerida turule tulevaid uusi krediidiinkassosid nagu võib välja lugeda äriplaani esitamise nõudest turul pikaaegselt tegutseva ettevõtte poolt.

KIKS eelnõu sätestab krediidiinkassodele osakapitali suurendamise, äriplaani esitamise ja nõukogu loomise kohustust. Kuigi eelnõu seletuskiri on viidanud, et osakapitali suuruse määramisel on võetud aluseks teised samaväärsed siseriiklikud finantsvaldkonda reguleerivad seadused, siis antud tegevusvaldkonna puhul osakapitali rakendamine summas 50 000 eurot ei ole põhjendatud ning krediidiinkasso tegevuse võrdlemine KAVS kohaselt reguleeritud krediidiandjate ja -vahendajate või ka krediidiasutustega ei ole asjakohane.

KIKS eelnõu kohaselt esitatakse äriplaani kolme aasta kohta ning lisaks on Finantsinspeksioonil õigus nõuda äriplaani täiendamist juhul, kui tema hinnangul krediidisaaajate huvide kaitse ei ole piisav (KIKS eelnõu § 8 lg 3 p 3). Siinkohal jääb turuosalistele, kelle tegevust antud eelnõu reguleerib ebaselgeks, millistele alustele tuginedes hakkab Finantsinspeksioon vastavaid hinnanguid andma ja millised need krediidisaaajate huvid on, mis võivad jääda kaitseta.

KIKS eelnõu § 36 kohaselt peab krediidiinkasso nõukogus olema vähemalt 3 liiget, kui põhikiri ei näe ette suuremat liikmete arvu. Kui täna turul osaühinguna tegutseva krediidiinkassoettevõtte põhikiri ei näe ette nõukogu, siis peab selles osas põhikirja muutma, samas ei ole selge, mis põhjusel on vastav nõue kehtestatud. Samuti võib väiksematele inkassoettevõtetele olla liialt koormav nõue omada kahte juhatuse liiget.

Tulenevalt KIKS eelnõu § 9 lg 1 Finantsinspeksioon hindab 45 päeva jooksul pärast tegevusloa taotluse kättesaamist, kas taotluses on esitatud kõik nõuetekohased andmed ja dokumendid. Eelnõu § 10 kohaselt otsuse tegevusloa andmise või sellest keeldumise kohta teeb Finantsinspeksioon 90 päeva jooksul, arvates kõigi vajalike dokumentide saamisest, kuid hiljemalt kuus kuud pärast tegevusloa taotluse saamist. Kuivõrd hetkel turul tegutsevad äriühingud peavad saama tegevusloa hiljemalt 29.06.2024, siis eeltoodud sätte kohaldamisel ning selle loogikast lähtudes peaks taotluse esitama juba 2024 jaanuaris, tagamaks, et eeltoodud tähtajaks ka kindlasti tegevusloa oleks olemas. KIKS eelnõu kohaselt kui äriühing on esitanud vastavalt käesolevale seadusele tegevusloa taotluse enne 2024. aasta 29. juunit ja selleks tähtajaks ei ole Finantsinspeksioon otsustanud tegevusloa andmist või sellest keeldumist, ei loeta äriühingu tegevust tegevusloata tegevuseks karistusseadustiku tähenduses. Sellel juhul ei ole äriühingul lubatud alates 2024. aasta 29. juunist kuni tegevusloa saamiseni tegeleda krediidi haldustegevusega (§ 94 lg 3). **Sellega põhjustatakse ettevõtetele aga ulatuslikku kahju, kui ei võimaldata ettevõtetal oma tegevusega jätkata otsustusmenetluse perioodil, veel enam – seda tingimust ei ole võimalik toimiva ettevõtte puhul täita.**

KIKS eelnõu § 12 sätestab tegevusloa lõppemise alused, sama paragrahvi lõige 2 kohaselt tegevusloa kehtivuse lõppemisel kaotab krediidiinkasso õiguse osutada teenust, milleks talle on tegevusloa antud. Tegevusloa kehtivuse lõppemisel ei või krediidiinkasso enam vastu võtta krediidisaaajate rahalisi vahendeid. Krediidiinkassol on aktiivsed võlaportfellid pideva rahavooga, juhul kui seadus sätestab, et rahalisi vahendeid vastu võtta ei saa, siis tekib küsimus, kuhu need vahendid tuleb suunata või kuidas olemasolevate võlaportfellidega üldse toimima peaks.

KIKS eelnõu §-de 37 ja 38 osas jääb ebaselgeks, millise kvalifikatsiooniga peaksid olema krediidiinkasso juhid ja töötajad. Juba toimivates krediidiinkassodes on tööl suure staažiga töötajad, kel ehk puudub küll spetsiifiline haridus, kuid on olemas kõik eeldused ja oskused töö tegemiseks ning nõuete menetlemiseks ja haldamiseks. Lisaks tuleb silmas pidada, et krediidiinkasso ei ole krediidiandja ega kredidivahendaja, seega krediidiinkasso töötaja ei pea osutama teenust vastavalt standardile, mis kohaldub laenude väljastamisel. Tuleb silmas pidada, et krediidiinkasso tegevusalaks on omaportfellide maksumuse katmine ning esindusena kliendi poolt töösse antud võlgnevuste sissenõudmise korraldamine. Krediidiinkasso töötaja ei saa ega peagi andma finantsalaseid konsultatsioone, vaid tegutseb ettevõtte huvides majanduslike eesmärkide täitmiseks.

KIKS eelnõu § 37 lg 3 p 1 laiendab oluliselt ja ebamõistlikult direktiivis sätestatud nõudeid juhtidele. Direktiivi (EL) 2021/2167 kohaselt on ette nähtud, et krediidiinkasso juhiks sobiv on isik, keda ei ole kohtulikult ega muul samaväärsel viisil liikmesriigis karistatud asjas tähtsust omavate kuritegude eest sh liigkasuvõtmise eest. Eelnõu võimaldab Finantsinspeksioonile õiguse tunnistada isik sobimatuks

kui liigkasuvõtja ilma vastava menetluseta, mille käigus saaks isik end kaitsta olukorras, kus puudub liigkasuvõtmise definitsioon ja defineerimata õigusmõiste sisustamine jääb üksnes Finantsinspeksiooni otsustuspädevuseks. Sama kommentaar puudutab eelnõu § 97 lg 1, mille kohaselt lisatakse analoogiline regulatsioon ka krediidiandjate ja -vahendajate seadusesse.

KIKS eelnõu § 42 osas on ebaselge sisekontrolli süsteemi reguleerimise vajadus ning mitmekordse auditeerimise nõue (sisemine ja väline audiitor), mis lisandub raporteerimiskohustusele Finantsinspeksioonile. Ettevõtete puhul, mis kuuluvad rahvusvahelisse gruppi teostatakse auditeerimist grupi tasandil, seega taoline mitmekordne auditeerimiskohustus ei ole asjakohane. Eelnõu § 51 lg 3 sätestab, et audiitorettevõtja võib määrata kuni viieks aastaks, kuid mis ajast hakkab vastav tähtaeg kulgema ei ole üheselt mõistetav. Juba toimivatel ettevõtetel on audiitorettevõtted nimetatud, mistõttu jääb ebaselgeks, millisest hetkest viieaastast tähtaega arvutatakse.

KIKS eelnõu § 43 lg 5 sätestab keelu krediidisaaajate rahaliste vahendite vastuvõtmise krediidihaldusteenuse osutajal. Küsimus tekib antud juhul piiriülese teenuse kasutamise puhul. Kuivõrd paljud krediidisaaajad põgenevad oma kohustuste eest välisriiki, lootes, et sellisel juhul ei ole tarvis võlgnevust tasuda, siis praktikas kasutavad ettevõtted piiriüleselt kohustuste sissenõudmise korraldamisel välisriigis asuvaid partnereid, kes teostavad välisriigis krediidisaaajalt kohustuste sissenõudmise menetlust. Küll aga rahalised vahendid kannab krediidisaaaja algselt teenuse osutajale ning hiljem tehakse ülekanne nõude omanikule. Samuti, kuidas hakatakse kindlaks tegema, kas välisriigi teenuse osutaja on krediidiinkasso või mitte.

KIKS eelnõu § 47 lg 5 sätestab nõude, et kui krediidisaaaja teeb krediidiinkassole makse krediidilepingu osaliseks või täielikuks tasumiseks, esitab krediidiinkasso krediidisaaajale püsival andmekandjal kinnituse makse tasumise kohta. Praktikas ei ole mõistlik taolist kohustust rakendada, selle eesmärk ei ole ka arusaadav võttes arvesse kui kaootiliselt krediidisaaajad oma makseid teevad, mistõttu igakordselt kinnitus saata ei ole otstarbekas ja on ebamõistlikult koormav. Kinnituse edastamine toimub täna ja võiks ka edaspidi toimuda üksnes vastavasisulise krediidisaaaja taotluse korral.

KIKS eelnõu § 49 lg 2 p 1 sätestab krediidisaaajatelt vastu võetud vahendite aruande esitamise kohustuse. Arusaamatuks jääb, mida antud punktiga silmas peetakse ning mida peaks täpsemalt siinjuures raporteerima.

KIKS eelnõu § 79 annab õiguse Finantsinspeksioonile osaleda inkassoettevõtte juhtimises. Oleme seisukohal, et finantsturgu reguleerivad õigusaktid ja regulatiivne raamistik annab juba täna piisavad hoovad Finantsinspeksioonile järelevalvet teostada, sh on oluliselt muudetud rahaliste mõjutusvahendite suurst, mis peaks motiveerima ettevõtteid täitma järelevalveorgani suuniseid ja

ettekirjutusi. Eelnõuga sätestatud kujul täiendava võimaluse loomine kehtiva äriõiguse raamistikus tekitab küsimuse, kes vastutab ettevõtte juhtimise eest kui juhtimisse võib sekkuda piiramatult kolmas isik, isegi kui kolmas isik on järelevalveasutus

9. KIKS rakendussätete jõustumine

Eelnõu rakendussätetega on tehtud hulgaliselt muudatusi kehtivates seadustes, mis eeldavad seda, et ka krediidiandjad- ja vahendajad ning krediidiasutused peavad muudatusi tegema oma sisemistes tegevusprotsessides sh teostama IT tehnilisi arendusi, mis võtab aega. Selgitame, et kõikidel krediidiandjatel ei ole krediidi väljastamine põhitegevuseks vaid kõrvaltegevuseks kauba müügi toetamisel, aga ka juhul, kui krediidi väljastamine on krediidiandja või krediidiasutuse põhitegevuseks, siis sedavõrd mahukad muudatused eeldavad senise võlahaldamise protsessi olulist ümberkorraldust ja vastavate IT-arenduste tegemist. Arendused võtavad aega ja hetkel ei ole võimalik isegi hinnata lõplikku arenduste mahtu kuna eelnõu on alles arutamisel, kuid jõustada soovitakse juba 30. detsembril käesoleval aastal. **Seetõttu palume kaaluda täiendava tähtaja andmist KAVS-ist, KAS-ist ja VÕS-ist tulenevate nõuete rakendamiseks ja jõustada sätted, mis nõuavad krediidi väljastajatelt töö ümberkorraldamist, sätestavad täiendavaid aruandluskohustusi või IT arendusi vähemalt 12 kuud hiljem, et jõutaks vajalikud IT arendused planeerida ning valmis saada.**

Kokkuvõte

Nagu ka eelnõu seletuskirjas on toodud, siis põhineb KIKS eelnõu suures ulatuses direktiivil (EL) 2021/2167, kuid on otsustatud minna direktiivist kaugemale ja eelnõu puudutab ka neid tarbijalaene, mida väljastavad peale pankade ka muud krediidiandjad. Seega mõjutab eelnõu väga suurt osa finantsturu osalisi.

FinanceEstonia hinnangul KIKS eelnõuga EU direktiivi rakendamise nime all asutud reguleerima oluliselt laiemat valdkonda, kuid selle tegevuse aluseks olevad majanduslike mõjude uuringud on jäänud tegemata, mistõttu muudatuste majanduslik mõju on teadmata. Kuigi seletuskirjas tõdetakse, et väljatöötamiskavatsuse puudumise korvab osaliselt ulatuslik Tartu Ülikooli rakendusuuringute keskuse poolt läbiviidud krediidituru uuring, mis valmis 2021. a lõpus, siis FinanceEstonia krediidiandjate töörühm osales selle uuringu tutvustamisel ning pööras tähelepanu juba siis uuringu kitsaskohtadele, mistõttu ei ole uuring sobilik alus kaugemaleulatuvate tagajärgedega muudatuste planeerimisel. Eeltoodust hoolimata on uuringu tulemused võetud aluseks turu reguleerimisel.

Lugupidamisega

/allkirjad digitaalselt/

Kaido Saar

FinanceEstonia juhatuse esimees

Martin Länts

FinanceEstonia krediidiandjate töögrupi juht

Anu Mürsepp

FinanceEstonia tegevjuht